

UVODNA BESEDA

Črnovrški dialekt sem jel preučevati že pred prvo svetovno vojno. Del takrat nabranega gradiva sem kot študent filozofske fakultete univerze v Gradcu obdelal v seminarski nalogi leta 1913. Podatke iz te naloge je porabil pokojni profesor Francè Ramovš v obeh delih svoje Historične gramatike, v Konzonatizmu in Dialektih ter v Kratki zgodovini slovenskega jezika.

Prva svetovna vojna in italijanska okupacija mojega rojstnega kraja je zbiranje dialektološkega gradiva zavrila. V času med obema vojnama sem sicer v počitniških mesecih porabil vsak obisk domačega kraja za zbiranje gradiva, vendar pa iz razumljivih vzrokov to delo ni moglo potekati tako, kot sem si želel.

Sele po osvoboditvi sem mogel delo nadaljevati brez ovir. Na samem terenu sem prekontroliral vse stare zapiske in jih dopolnil z novim materialom, ki zbran, urejen in obdelan v tej publikaciji, vsaj tako upam, daje podobo dialekta.

Črnovrški dialekt se govori v nekdanji črnovrški občini, tj. v Črnem vrhu nad Idrijo in okoliških naseljih Lome, Predgrize, Trebče, Zadlog, Mala gora, Idrijski log, Koševnik, Javornik, Kanji dol, Mrzli log, Križna gora.

Razume se, da dialekt na vsem tem ozemlju ne more biti popolnoma enoten. Tipični črnovrški dialekt se govori na črti Lome—Črni vrh—Zadlog. Na Javorniku, v Kanjem dolu, Mrzlem dolu in na Križni gori se že kažejo vplivi notranjskega dialekta.

V monografiji črnovrškega dialekta, to je v prvem delu te knjige, in v slovarju omenjenih prehodnih pojavov v splošnem nisem upošteval. Objavljeno gradivo je iz krajev tipičnega črnovrškega dialekta, največ iz moje rojstne vasi Lome, kamor so še najmanj segli tuji vplivi.

Glede tehnične ureditve drugega dela te publikacije, dialektološkega slovarja črnovrškega dialekta, so potrebna naslednja pojasnila:

Izhodna gesla so iz Pleteršnikovega slovensko-nemškega slovarja. Navedena so v Pleteršnikovem pravopisu brez naglasnih znamenj in diakritičnih znakov. Za njimi so dialektične oblike zadevnega gesla. Gesla, ki jih Pleteršnik nima, so transkribirana v knjižno obliko in opremljena z zvezdico. Poudariti pa moram, da s takimi rekonstrukcijami nisem nameraval podati natančne etimologije dialektičnega izraza, potrebne so mi bile le zato, da sem jih lahko uvrstil med Pleteršnikova gesla.

Za večjo uporabnost slovarja naj služi dodatek. To je slovarček knjižnih besed, za katere ima dialekt izraze drugačnega izvora. Tako bo

uporabniku slovarja pokazalo npr. geslo »izbirčen v jedi«, da mora iskati v slovarju pomensko ustrezno dialektično besedo pod geslom »šporgljiv«.

Ko izročam to delo slavistom v nadaljnjo uporabo, naj v opravičilo njegovih pomanjkljivosti poudarim, da je to prvi slovenski dialektološki slovar. Nastajal je počasi in v neugodnih delovnih pogojih. Dela sem se lotil in sem se k njemu po vsiljenih prekinitvah ponovno vračal zgolj iz ljubezni do predmeta. V zadoščenje mi je, da sem ga mogel vsaj deloma zadovoljivo dovršiti. Zato sem dolžan zahvalo Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, da ga je sprejela med svoje publikacije, potem tudi znanstvenemu svetniku Božu Vodušku, ki je, ko je inštitut za slovenski jezik pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti že več let hranil rokopis za interno uporabo, dal prvo iniciativo, da se delo natisne, pa tudi tiskarni »Toneta Tomšiča«, ki je prevzela ne lahki tisk.

Ljubljana, v februarju 1964.

Avtor

SEZNAM UPORABLJENIH POSEBNIH ZNAKOV

- e, ě, ê, ô — vejica pod vokalom pomeni širokost
- ı, ʉ — polkrog pod i in u označuje kratka implozivna in eksplozivna i in u v diftongih
- ɛ, ʌ — sta srednje jezična vokala z e-jevsko in a-jevsko bazo
- ĩə, ũə — sta diftonga, katerih drugi del je zelo kratek srednjejezični vokal
- ʙ, ɞ — sta praslovanska ь, ъ
- î, û, ê, ô — polkrog nad vokalom pomeni padajoči dolgi naglas
- ë, ö — dva krativca nad vokalom pomenita padajoči kratki naglas
- é, ʔ — ostrivec nad konzontanom ali vejica za njim pomeni rahlo palatalnost
- l̥, l̥̣, ɲ, ɰ — krogec pod sonornim konzontanom pomeni zlogotvornost
- ñ, ̄, ̅ — črtica nad konzontanom pomeni dvojnost konzontanta
- ɫ — je velarni l
- ɣ — je zveneči velarni pripornik
- χ — je nezvенеči velarni pripornik
- w — je bilabialni pripornik